

บทนำ

ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา

"จินตภาพคืออะไร" การตอบคำถามนี้เป็นความพยายามอธิบายปรากฏการณ์ทางจิตด้วย หรือคำถามที่กว้างกว่านี้คือ "จิตคืออะไร" ดังนั้นทัศนะต่าง ๆ ที่อธิบายจินตภาพจึงเป็นทัศนะที่มีสมมุติฐานการอธิบายจิต แต่ความเข้าใจว่าจินตภาพมีลักษณะพิเศษอยู่ประการหนึ่งและทำให้เป็นข้อสนับสนุนของบางทัศนะ เช่น ทัศนะแบบทวินิยม คือความเข้าใจที่ว่า จินตภาพคือภาพสะท้อนโลกภายนอกในจิต ทั้งนี้เพราะตามความหมายทั่วไป คำว่า "จินตภาพ" หมายถึงภาพในจิต และเกิดจากกิจกรรมทางจิตต่าง ๆ เช่น จินตนาการ ความคิด ความฝัน ความจำ อาการประสาทหลอน จากความเข้าใจเช่นนี้ ทำให้อ้างต่อไปว่าภาพในจิตนั้นคือการลอกแบบโลกภายนอก กล่าวอีกอย่างคือ สิ่งที่คนเห็นในใจคือสิ่งเดียวกันกับสิ่งที่เห็นในโลกภายนอกหรือที่เห็นด้วยตา และอาจนำไปสู่ข้อสรุปที่ว่าจินตภาพมีอยู่ ในท่านองเดียวกับที่โลกภายนอกมีอยู่ ทัศนะเช่นนี้มีปรากฏอยู่ในทัศนะนักปรัชญา ก่อน Kant แต่ตั้งแต่ Kant เป็นต้นมา ความเข้าใจเช่นนี้เปลี่ยนไปเป็นจินตภาพไม่ใช่การลอกแบบอีกต่อไป

จินตภาพแตกต่างจากปรากฏการณ์ทางจิตอื่น ๆ ความแตกต่างนี้ทำให้ทฤษฎีโดยเฉพาะพฤติกรรมนิยมต้องให้ความสำคัญกับการอธิบายจินตภาพ นั่นก็คือจินตภาพเป็นกิจกรรมทางจิตซึ่งไม่มีท่าทางแสดงออกมาอย่างชัดเจน สำหรับพวกพฤติกรรมนิยมอธิบายคำที่เกี่ยวข้องกับจิตว่าเป็นการแสดงพฤติกรรมออกมา เช่น ความเจ็บปวดคือการแสดงท่าทางเช่นนอนบิดไปมา ร้องไห้ แต่ในกรณีจินตภาพ พวกพฤติกรรมนิยมจะดูจากพฤติกรรมภายนอกได้เช่นไร เพราะคนสามารถมีจินตภาพได้

โดยไม่ต้องมีท่าทางอะไรแสดงให้เห็น ดังนั้นจึงดูเหมือนว่าจินตภาพเป็นสิ่งภายใน
 ทัศนระต่าง ๆ พยายามปฏิเสธการกล่าวเช่นนี้ เช่นทัศนระแบบ Physicalist ซึ่ง
 อธิบายว่าจิตคือสมอง เห็นว่าจินตภาพคือการทำงานของระบบสมอง (ทฤษฎีแบบนี้
 มีรายละเอียดแตกต่างกันไป)

ปัญหาประการหนึ่งซึ่งได้กล่าวไว้ข้างบนว่าความเข้าใจว่าจินตภาพคือภาพใน
 จิต (ในความหมายตรงตัว) และลอกแบบโลกภายนอก ทำให้อ้างต่อว่าจินตภาพมีอยู่
 ในทานองเดียวกับที่โลกกายภาพมีอยู่ ซึ่งอาจหมายความว่าจินตภาพเป็นสิ่งในตัว
 เอง มีอยู่โดยอิสระ ทัศนระแบบนี้จะพบปัญหาเช่นว่าเอกลักษณ์ของจินตภาพจะเป็นเช่น
 ไร คุณสมบัติของสิ่งในจินตภาพนั้นจะคงที่ไม่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดระยะเวลาที่คนมี
 จินตภาพหรือไม่ ถ้าเราไม่คิดถึงจินตภาพ จินตภาพนั้นจะยังมีอยู่จริงหรือไม่ ใน
 ทานองเดียวกับที่ถ้าเราไม่มองแก้วบนโต๊ะ แก้วนั้นจะยังมีอยู่หรือไม่ ปัญหาเหล่านี้
 สัมพันธ์กับปัญหาการพิจารณาภายใน (introspection) ด้วย คือการใช้การพิจารณาภายใน
 เป็นสิ่งยืนยันการมีอยู่ของจินตภาพราวกับว่าจินตภาพนั้นเป็นวัตถุหนึ่งซึ่งมีคุณสมบัติและ
 รอยให้คนสำรวจรายละเอียดของมันได้ ปัญหาคือทัศนระแบบนี้ไม่มีความสมเหตุสมผลนัก
 นอกจากจะพบปัญหาแปลก ๆ ดังที่กล่าวมาแล้วยังทำให้การเข้าใจจินตภาพเป็นเรื่องสับสน
 สับสนและเข้าใจได้ผู้เดียว

อย่างไรก็ตามแม้ว่าการมีจินตภาพจะไม่ใช้กรณีจำเป็นในการตอบปัญหาของ
 ทฤษฎีจิตโดยทั่วไป แต่ความสำคัญของปัญหาที่ว่าจินตภาพคืออะไร นอกจากจะมี
 ผลต่อการอธิบายปรากฏการณ์ทางจิตแล้ว ในแง่ของความหมายของจินตภาพเองยังมี
 ความสำคัญต่อการเข้าใจโลกและสิ่งที่ถูกคิด ทั้งนี้เพราะมโนทัศน์หนึ่งของจินตภาพคือ
 การแทนสิ่ง (representation) คำสำคัญคือจะอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างสิ่ง
 ซึ่งเกิดจากการรับรู้ด้วยผัสสะและสิ่งซึ่งคนคิด จินตนาการ ผัน...อย่างไร

วัตถุประสงค์และขอบเขตการวิจัย

วิทยานิพนธ์จะทำการสำรวจทัศนะนักปรัชญาต่าง ๆ เกี่ยวกับปัญหาของ จินตภาพและเสนอทัศนะผู้วิจัยเองเป็นส่วนประกอบ ทั้งนี้มีเป้าหมายเพื่อสร้างความ ชัดเจนต่อข้อถกเถียงต่าง ๆ โดยในบทแรกเป็นเรื่องของมโนทัศน์ของจินตภาพ ใน แ่งที่เป็นปรากฏการณ์ทางจิตและพิจารณาความหมายที่เปลี่ยนแปลงไปของคำนี้จาก ประวัติปรัชญา และวิเคราะห์มโนทัศน์ของจินตภาพตามความเข้าใจนักปรัชญาทั่วไป นั่นคือจินตภาพในด้านที่สัมพันธ์กับการรับรู้และผัสสาการและด้านที่สัมพันธ์กับความเป็น ไปได้เช่นจินตนาการ บทที่สอง เป็นการสำรวจข้อถกเถียงของนักปรัชญาต่าง ๆ โดยใช้วิธีการแบ่งกลุ่มทัศนะตามแบบของ D.C. Dennett และบทสุดท้าย เป็นบท วิจารณ์ทัศนะต่าง ๆ ในบทที่สอง และเสนอทัศนะของผู้วิจัยไว้โดยสรุปว่ามโนทัศน์ ของจินตภาพคล้ายกับมโนทัศน์ของการมองภาพ นั่นคือการมองภาพ X เป็น Y ส่วนการมีจินตภาพคือการมองเป็น Y โดยมี Y เป็นวัตถุของความตั้งใจ (intentional object) ในความหมายที่เป็นกรรมของกริยา "นึก" "มี" (เช่น เขานึกภาพของ..., เขามีจินตภาพของ...) และ บทนี้ถือว่าเป็นบทสรุป ของวิทยานิพนธ์ด้วย

ขั้นตอนและวิธีการดำเนินวิจัย

1. คัดเลือกเอกสาร หนังสือ บทความที่เกี่ยวข้องกับประเด็นของ วิทยานิพนธ์
2. อ่านและวิเคราะห์ทัศนะต่าง ๆ
3. เขียนรวบรวมประเด็น ข้อโต้แย้ง ข้อวิจารณ์และสรุปทัศนะผู้วิจัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. สร้างความชัดเจนต่อข้อถกเถียงเรื่องจินตภาพ
2. เป็นแนวทางในการค้นคว้าต่อไป เช่นปัญหาทฤษฎีจิต, ทฤษฎี Intentionality, ทฤษฎีการแทนสิ่ง (Theory of Representation)